

**Cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, caeterorumque
qui ex universis regni provinciis, ecclesiasticis comitiis
interfuerunt, de anonymis quibusdam & famosis libellis
sententia**

<https://hdl.handle.net/1874/10175>

226
CARDINALIVM,
ARCHIEPISCOPORVM,
EPISCOPORVM,

*Ceterorumq; qui ex vniuersis Regni Prouincijs,
Ecclesiasticis Comitijs interfuerunt;*

DE
ANONYMIS QVIBVSDAM
& famosis libellis
SENTENTIA.

LVTETIÆ PARISIORVM,

Apud ANTONIVM STEPHANVM, Typo-
graphum Regium, viâ Iacobæâ, ad insigne
Oliuæ Rob. Stephani.

M. DC. XXV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

CARDINALIUM,
ARCHIEPISCOPORVM,
EPISCOPORVM,

*Cæterorumq; qui ex vniuersis Regni Prouincijs,
Ecclesiasticis Comitjs interfuerunt.*

DE
ANONYMIS QVIBVSDAM
& famosis libellis.

SENTENTIA.

VM Ecclesiasticis totius Re-
gni Comitjs, in ciuitate Pa-
riensi, de Rebus Ordinis no-
stri consulere, Liber ad
nos perlatus fuit. (Admoni-
tio ad Regem, titulus erat)
qui sine Authoris nomine
editus, eò potissimum dicebatur spectare, vt im-
probato Regis consilio, eius authoritatem mi-
nueret, Majestatem deprimeret; Optimates ad
diffidentiam, Populum ad seditionem concita-
ret; & vnà cum Mysterijs Politicis, quæ ab ea-
dem officinâ prodierunt, Gallix perniciem &
excidium moliretur. His itaque semel atque

iterum accuratè perlectis, Primò quidem indo-
luimus in tantum conualuisse nefariorum ho-
minum nequitiam, vt qui in Reges nostros an-
teà parricidarum manus impulèrant, ijdem ipsi
in Successoris famam & securitatem atrocissi-
mum stylum exerceant. Deinde cùm videremus
egregium illum admonitorem subdolo Catho-
licæ Religionis obtentu, contra salutem Regis,
Regniq̃ tranquillitatem, grassari; nostrarum-
q̃ esse partium duceremus, providere, non so-
lùm ne germana Religio pessum ear, sed etiam
ne falsa prætextu pietatis irrepra, obuiam eun-
dum periculo putauimus. Quamuis enim ora-
tione blanda, & ad modestiam primùm compo-
sita, venenum occultet, humilitatem profitea-
tur, charitatem ambiciosè jactet, Theologiam
præ se ferat, pacis authorem pronuntiet, vt spe-
ciosis nominibus faciliùs incautis mentibus illa-
batur, monemus, non aliter, vel ab ipso limine,
considerandum, quàm medicos; quorum Titt-
li remedia habent, pyxides venena. Quis enim
ex libertate, Theologum; ex ficta Charitate, ci-
uem; ex simulata Pietate, Amicum; ex fucatis
blanditijs, Regi subditum non putasset? nisi po-
stea, dum tam liberè contra Regiam Majestatem
debacchatur, iudicasset reperiri non posse in
subdito tantam superbiam, vt Regem accuset;
in amico

in amico tam virulentam acerbiter, ut imprecetur; in ciue tam atrocem perfidiam, ut patriæ quærat excidium; in Theologo tam putidam arrogantiam, ut Principum, Rerum publicarum, belli pacisque jura ad sui sensus trutinam reuocet, expendat, probet, improbet, in Reges denique ipsos imperium exercent. Hostem itaque esse deprehendimus, non pacis interpretem, sed seditionis buccinatorem, & vbiq; Regiæ Majestatis prophanatorem; qui non vt Regem admoneat, sed vt vniuersum Regnum commoueat & incendat, faces in vulgus emittit: cui tanto impensius à nobis est obstitendum, quanto magis eniti decet, ne Religionis simulatæ prætextu quidquam aduersus puram & infucatam pietatem quod in publicæ pacis & domesticæ tranquillitatis damnum vertat, ciuium animis imprimatur. Iam enim antea sæpe comperimus, tam esse grassatoribus illis impijs consuetudinem, vt cum perniciem aliquam Regno moluntur, signa sui motus euentilatis chartis præmittant; vt serpens quod vibratâ cuspide virus parat, sibilo prænuntiat; noxius austri flatus, pestem, quam ciet, antecedit; crispatur leuiter mare, & sentit se moueri antequam in fluctus assurgat: ita gladiatorum licentiæ linguæ temeritate præludit: quæ postquam Principum patientiam

tiam contumaci sermone tentauit, ad perduellionem audacior erumpit. Quare vt Gallici nominis hostes frustra se laborare sciant, dum Regis constantiam laceffunt, & populi fidem sollicitant, placuit, vnanimi totius Ordinis consensu profiteri quid nos de huiusmodi contumelijs sentiremus, & quid alijs sentiendum præscriberemus. Quod quidem vt facilius præstari possit, haud abs re videtur, hominis consilium, & paræneseos, (egregiæ scilicet) epitomen paucis comprehendere.

PRIMÒ quidem vt insidias quasdam faceret auribus, se ciuem, se Theologum & belli dissuasorem aduentare profitetur, deinde pericula fingit inextricabilia, tragicos euentus ominatur, & quâ est temeritate, minatur: Crescit audacia, arma Regis damnat iniustitiæ; fœdera, impietatis; consilium, perfidiæ; Regni optimates, perduellionis. Vbi in nos virus euomuit, excurrit ad externos. Veneto Senatui exprobrat Atheïsmum; Sabaudoleuitatem & auaritiam: Reliquos omnes fœderatos suspicione perfundit: Putares in orbem censuram exercere. Rursus cum se latius diffudit maledicendi licentia, ad nos redit: illatas à Caluinistis contra Lutheranos in Germania clades Gallo adscribit, & quâ est impudentiâ Regem pro famulitio Diaboli pugnare

pugnare contendit. Postremo (ô parricidium)
Clementissimo, Iustissimo, Religiosissimo Re-
gi, quòd fœderatis periclitantibus, obsessis, exu-
libus, afflictis, pro jure gentium opem ferat,
(horremus elogia) damnationis æternæ minas
intentat: Hæc sunt præcipua tela, ne dicamus
omnia, quibus Regem Regnumque petit, hæc
conuitia quibus Sanctissimam Rempublicam &
Catholicos Principes insectatur. Quæ quidem,
vt retunderentur, promptius fortasse fuisset ne-
gligere, quàm obiecto veritatis clypeo excipere:
nisi quis silentium in conscientiam verteret; Et
quoniam in Religione turpiter aucupium qua-
rit, quò Principum Majestatem in contemptum
adducat; æquum est vt quæ Christiana Religio
de Regum autoritate credenda proponit, citra
fucum adulationis aut detractionis invidiam,
aperiamus.

REGES à Deo esse, præter publicum om-
nium gentium atque sæculorum consensum, et-
iam Prophetæ adnuntiant, Apostoli confirmant,
Martyres confitentur, neque tantum à Deo sed
etiam Deos. Quod quidem non seruilis ethni-
corum assentatio in gratiæ lenocinium effinxit:
sed ipsamet veritas in ipsis sacrorum codicum
oraculis tam apertè declaravit, vt negare, sine
blasphemia; dubitare, sine sacrilegio nemo pos-
sit.

fit. Dij itaque qui vocantur, consequitur vt sint,
non essentiâ quidem, sed facultate; non natura,
sed gratia; non ad perpetuum, sed ad tempus;
vt pote qui in terris, Dei Opt. Max. vice fungan-
tur, & ejus imaginem, Majestatis imitatione
mortalium oculis exhibeant. Nemo est enim
adeò plumbeæ mentis, qui eum eum intuetur
cuius nutu tot hominum millia prodeunt in
aciem, tot manus ferrû stringunt ad vindictam,
aut comprimunt ad veniam, qui nobilitatem
obscuris, egenis ybertatem, exulibus patriam,
afflictis perfugium, & quibus libuerit fœlicita-
tem impertiatur; qui denique suorum omnium
fortunas, vitam necemque in manu habeat: Ne-
mo est, inquam, qui non enim aliquid supra
mortalitatem esse Deo proximum aut simile
suspicietur, credat, cogitet. Quibus enim Deus
potestatem suam communicavit, iisdem Maje-
statis suæ partem, quæ saluberrima est imperij
tutela, non denegavit; vt populos sibi subditos
non tam armorum terrore ad parendum coge-
rent, quàm vt impressa eorum animis quasi di-
uinæ Majestatis veneratione in obsequio beni-
gnè continerent.

NIHIL enim est ad communem omnium
fœlicitatem accommodatius, nihil ad publicam
tranquillitatem utilius, quàm si subditi, quibus
parendi

parendi necessitatem diuina voluntas imposuit; Præpositis atque Magistratibus citra tergiuersationem obtemperent. Id enim natura non solum hominum ingenijs inseuit, sed etiam beluarum sensibus ingenuit, vt antecedentes sequantur duces, regibus suis obediant, & pro eorum salute sollicitas excubias agant. Apiculæ Regem domi colunt, foris ambiunt, volantem stipant, vacillantem fulciunt, laborantem sustinent, deficientem humeris imponunt, periclitantem etiam vitæ dispendio protegunt. Adeo naturæ leges firme validæque sunt, vt quæ hominum consensu vigent, animalinum institutis comprobentur. Nam si ab omnibus his qui vel prudentiâ vel authoritate in rebus publicis optimè constitutis floruerunt, exempla petamus & consilia, intelligemus profectò, nihil esse tam aptum ad ius conditionemque naturæ, quàm imperium, sine quo nec domus vlla nec ciuitas, nec gens, nec vniuersorum hominum genus stare, nec rerum natura omnis nec ipse mundus potest; tamque parère quàm imperare vtile est & necesse: Præcipua siquidem, vel potius omnis imperij vis in consensu obedientium sita est. Si enim subditis Regum statuta liceret expendere, quænam esset magistratuum authoritas? si, non probare, quæ Principum potestas? si, condemnare,

nare, quæ rerum publicarum securitas? Ruerent in dominos serui, in patronos clientes, in parentem liberi; & omnis ciuilis status disciplina pessum iret; priuatæ domus discordijs, seditionibus vrbes, Prouinciæ rapinis, omnia tumultu flagrarent: Gentium jura corruerent, & in pristinum chaos cuncta reciderent, si major numerus excusso paucorum iugo omnia sui juris faceret. Quænam enim spes esset eum iustè imperare posse qui ne prudenter quidem parère possit?

QVARE illud ipsum quod lex humana non permittit, diuina vetat; dum fraudem omnem atque contradictionē seruis erga dominos prohibet. Quid ergo si iniqui fuerint? absit vt cuiusquam impotentiam, libidinem & iniustitiam probemus. Sed si sensum Scripturæ quæris, nullâ ex parte rebellandi consilium habemus; salua Religione parandi præceptum habemus quamvis fortunas eripiat, libertatem tollat, seruitio premat, & quæcumque Deus postulantibus Regem futura denuntiat, in suorum ruinam meditetur, tamen parendū est Regi quantumuis dyscolo; quia Deus cum instituit, parendum est domino quantumuis molesto; quia Deus cum talem eum futurum præuideret, nihilominus præposuit. Regem, vt parentem, si bonus est,
amare;

amare; si malus est, ex diuinæ voluntatis decreto ferre debemus. Quid si Religionem ipsam expugnet, ferro sæuiat, rursus ad martyrium fideles vocet, quantumuis Hæretici reclament? tamen si Euangelio acquiescere, satius est fuso sanguine cælestem victoriam reportare, quam educto gladio Christianæ patientiæ famam lædere: Quam quidem nostram sententiam improbare nemo potest, nisi qui Christi præceptum simul & exemplum improbet, nisi Martyribus cum rebellare possent, modestiæ gloriam eripiat, & crescenti Ecclesiæ ignauiam exprobrare velit, quòd numero fortior, ferrum Imperatoribus quo sæuiebant non extorserit. Ea siquidem est non Christianorum sed Hæreticorum contumacia, qui vel leuissimo metu Religionis ad arma concurrunt, leges calcant, jura violant, & à Deo ordinatæ potestati quâ possunt viâ resistunt.

CHRISTVS autem jam tum natus, immò nascens, immò antequam nasceretur, ad edictum Cæsaris aduolauit, neque denegauit obedientiam cui jus imperandi tradiderat; sub ejus prætore quamuis innocens accusari non erubuit; iudicium quantumuis iniquum patienter tulit, vim illatam, crucem oblatam, mortem denique non recusauit; quamuis in manu legiones Angelorum

gelorum adessent; quamuis in suâ morte videret in Christianorum omnium vitam sententiam ferri, Ecclesiæ priscos Annales reuoluite, parem in Apostolis, parem in Discipulis, patientiam inuenietis, parem in Martyribus constantiam. Cùm jam latè propagata fides esset vbique quâ patebat orbis Romanus, Christiani in carnificinâ crudelitatis, ferro, flammâ, belluis fidem probabant, atque patientiam: neque inter optimam conscientiam & iniquissimam fortunam constituti prouocabant ad arma; quibus sumptis numero pares extitissent & virtute superiores; cùm vrbes, insulas, municipia, castra ipsa, Senatum, forum impleuissent; & omnes tam libenter ad cælestem victoriam per supplicia properarent.

QUARE alias leges quàm à Christianâ disciplinâ profectas quærant qui satius esse putant rebellare quàm pati. Vnde nouum jus è cælo defluxit vt credant nobis licere quod Apostolis & Martyribus non licuit? an in fide propagatâ jus esse, quod in nascente & iam adultâ nefas fuit? Nusquam Christianus aliud est: vnum Euangelium & idem Iesus, qui aliter sentiunt, fidem in factionem conuertunt, & ex alienâ credulitate sibi dominium & gloriam quærun.

NEQUE tamen in gratiam Regum injustam
domina-

dominationē adstruimus : à cuius periculo tantum absumus quantum distamus à metu : sed fidei, Regi, veritati debitum & necessarium non denegamus testimonium. Atque adeò quæ sentimus, tanto liberius profitemur, quia scimus sub quo Rege viuamus ; Neque enim sumus ita rerum nostrarum negligentes, vt ignoremus quantopere Religionem colat ; nec tam ingrati, vt inficiemur eum esse talem qui synceram pietatem vel sceptris suis anteponat.

I N D E fit vt cum quisque teneatur eum imperij statum in quo natus est, colere, amare, complecti, & ad eum non modò tuendum sed etiam amplificandum omni ope niti, cum à Deo præsertim ita sit institutum atque imperatum : tantum abest vt qui Catholici non tam videri volunt quàm esse, Regum dicta, facta, cogitata ad proprij sensus libidinem interpretentur, & quasi censoria virgula notent ; quin etiam ea votis promouere, atque alere gloriâ tenentur. Cum enim Principum ingenijs præsentius adsit diuinæ bonitati auxilium, quàm priuatis hominibus, non minorem injuriam Deo faciunt qui ei de Regibus iudicandi potestatem, quam ipse sibi soli reseruanit, præripiunt, quàm Regibus ipsis qui solius Dei iudicio subiacent. Quapropter David adulterio coinquinatus & homici-

homicidio, tamen se soli Deo peccauisse sustinebat, quia Rex erat, & alium non timebat, quia Rex erat, nullis ipse legibus tenebatur: quia liberi sunt Reges à vinculis delictorum, neque vllis ad poenam vocantur legibus, tuti imperij maiestate. Homini ergo non peccauit, cui non tenebatur obnoxius. Quis enim potest dicere Principi cur ita facis? Tamen iste sycophanta, quò se Theologum probet, districtè in contemptum Regis arguit, magistraliter definit, affirmat audacter, probat insidiosè, calumniatur apertè, diabolicè concludit.

C V M illud in principatu beatissimum, quòd nihil cogi possit; tum illud certè est maximum, quòd penes cum pacis belli que potestas sit. Ejus est enim legem legere, vt cui rerum iudicium coelitus datum, subditis obsequij gloria relicta sit, nam in ciuili disciplina, sicut in cæteris artibus, aliquid esse primum expedit ad cuius nutum reliqua moueantur atque consistant. Et nisi cardinalibus illis scientiarum, quæ Principia vocantur, consensus accedat, nec veritas inquiri, nec falsitas dignosci, nec vlla disceptatio conuenienter institui potest; aliquam esse regulam oportet ad quam cæterarum rerum, quæ in compagem coeunt, rectitudo probetur, aut prauitas corrigatur. Ita naturalis ordo mortalium paci

accom-

accommodatus hoc poscit vt suscipiendi belli
authoritas penes Principes sit ; qui non liberi
solum impedimentis omnibus, sed domini re-
rum temporumque, trahunt consilijs cuncta,
non sequuntur. Eorum verò consilia explora-
re, temeritatis ; euentilare, perfidiæ ; reprehen-
dere, perduellionis est intolerandæ: neque enim
aliter imperij vis constare potest, quàm si vni
ratio reddatur. Vt enim pretiosa vnguenta si
alienum aërem admittunt, proprias vires amit-
tunt ; ita Regum consilia, quæ apud Hebræos,
arcana dicuntur, si populo innotescant, quod
antea erant, hoc ipso esse desinunt, quòd inno-
tescant. Quare Regum sapientissimus monet
ne largiùs vinum Principibus propinetur, ne
fortè quod in Consilio prudenter statutum est,
in conuiuio per ebrietatem evulgetur. Roma-
nos Imperatores legimus, Sphyn gem in annulo,
Minotaurum in militaribus signis habuisse, vt
pacis bellique consilia in occulto esse debere si-
gnificarent. Tamen quamuis Regum corda sint
inscrutabilia, quamuis scrutator Majestatis op-
primendus sit à gloriâ ; (Ille fatuus qui non po-
test diligere nisi quod sibi placet ; extraneus ille
cui nihil arcani patere debet, perfractis pudoris
& reuerentiæ claustris in arcanum Regis irrum-
pit :) Societatem cum Veneris & Sabaudò ini-
tam

tam scelus vocat, auxilium Rhætiis contra Valli-
telinos datum, latrocinium; foedus cum cæteris
Principibus, quo possit injusta quorundam do-
minatio reprimi, inexpiabile crimen. Quibus
breuiter respondendum fuerat, Regem societatem
inijsse, quia placuit, quia licuit; bellum
suscepisse, quia justum est, vel potius justum esse
quia suscepit; hæc inquam erant respondenda,
nisi singula percurrere hominis improbitatem,
& Regis æquitatem apertius innotescere
posse judicaremus.

QUID enim est quod in Republica Venetâ
reprehendere jure possit? An fides? Catholica est.
an foedus? jam tot sæculis contractum commo-
do nostro, orbis Christiani tranquillitati pro-
fuit. Amplissimo Senatui, apud quem infucata
pietas sibi domicilium constituit, partim Atheis-
mum exprobrat, partim malè inter se consen-
tientium dissidia mentitur, meliorem partem à
majori victam insidiosè subijcit; discordiæ po-
tum miserat, si foeminas inuenisset.

QUOD in Sabaudi foedere reprehendat nec
ipse satis verisimiliter comminisci potest. Quæ
tandem injuria, si clienti propinquo, amico fra-
tri aduersus Genuenses, Regni desertores, qui
etiam Lutheranorum auxilia conuocauerunt, de-
bitum & expectatū præstamus auxilium? Itâ-ne

verò

verò Rex quem tot populi firmissimum esse salutis suæ præsidium statuerunt; ad cuius fidem tamquam ad tutissimum in ærumnis portum, vitam fortunæque detulerunt, inermis, supinus, decussatis manibus, socijs injuriam fieri, eorum jura inuadi, ex pugnari, profligari contemplabitur; & in alieno damno suum periculum considerabit? diripiantur vrbes, vicinorum incendijs Prouinciæ nostræ colluceant, audiamus è proximis vrbibus cadentium fragorem tectorum, foeminarum vlulatus, pereuntium gemitus, defluat in ripas nostras effusus sociorum sanguis, volitet hostis in propinquo, & patientiæ nostræ ferociter insultet, interim cessabimus otiosi, tam de sociali salute quàm de proprio discrimine securi; neque manum tollere, neque pedem movere fas erit, ne tam pestilentis Theologiæ commentatores oblatrent.

QVOD ad Vallitelinos spectat, cum Rex, Hæreticorum factionem in Aquitania profligaret armis; neque magis imperium suum quàm Romanam fidem stabiliret; Vallitellini à Rhætis quorum ditioni suberant, defecerunt; tamque ne fariæ perduellionis in exterorum armis præsidium aduersus dominos suos inuenerunt. Rhæti pro veteri societate, quam tot antè sæculis habent, Regis Christianissimi auxilium implorant,

B plorant,

plorant; quid æquius fuit, quàm socijs laboran-
tibus, de ditione, de salute periclitantibus, con-
tra desertores opitulari? Cumque res eò deue-
nisset vt neque conscientia suæ nocere, nec ei
quem parentis loco colit, displicere veller, to-
tius Regni omniumque ordinum primarios, &
è nostris comitijs delectos, non magis in Regem
fide quàm in fidem pietate conspicuos, conuo-
cauit, vt quid de Vallitelinis agendum salua con-
scientia videretur, consilium darent. Ibi statu-
tum fuit & decretum, liberum & integrum esse
Regi Christianissimo, imò & debere socijs suis
atque foederatis (nempe Rhætis) contra rebel-
les (id est Vallitelinos) auxilium ferre.

QUID ergo est quòd cælum ac terras mis-
ceant, minas intentent, conuicia (adeò excessi-
uis animis reuerentia) in regiam maiestatem euo-
cant; quòd scilicet cum Calvinistis Principi-
bus foedus jam antea contractum pepigerit, eo
ipso tempore, quo Catholici Principes nobis in-
festi, cum Lutheranis societatem inierunt? Nec
non ex ea quam cum Turcis pacem habemus,
potiùs quàm societatem, inuidiam Regi regno-
que faciunt? Equidem eorum sententiæ liben-
ter accederemus, si cum exteris, eo fine societas
iniretur; non vt afflictis, miseris, exulibus Prin-
cipibus, quæ à Deo acceperant imperia restitu-
antur,

antur, aut conferuentur; non vt quorundam libido quos nimia foelicitas auidos facit, ab alieni dominatione imperij summoueatur: libenter inquam ijs assentiremur, si eo consilio societas inita fuisset vt fides pereat, regnet hæresis. Quam quidem esse Principis nostri mentem, tantum abest à suspitione quantum à veritate: nihilominus tamen id ejus esse consilium quàm magni velint emisse, quos ille terrà marique tot annos in oppidis & arcibus circumfuso milite tamquàm plagis inclusos cum inediâ lactantes tenet. Vt autem temerariam, ne dicamus Hæreticam, opinionem illam eneruemus; quæ non tam Catholicis ad tutelam quàm Hæreticis ad rebellionem accommodata est, quâ volunt, cum diuersæ Religionis hominibus nullam Principi societatem incundam; nonne constat vel ex ipso Sacrarum paginarum testimonio, Principes, licet infideles (& consequenter Hæreticos) legitimos esse? ac proinde cum his, tamquam legitimis, societatem & amicitiam contrahi posse? Certè Abrahamus cum Abimelech infideli societatem pro se suisque pepigit; Loth cum Sodomæ Regibus pacto foedere copias consiliaque conjunxit: Iacobo societatem immò & affinitatem Laban idololatræ concupiuit: Heber cum infidele Iabin, Dauid & Salomon cum Ægyptijs Tyrijsque

Regibus, Machabæi cum Romanis & Lacedæ-
monijs foedus percusserunt : neque tamen apud
Sacros codices reprehenduntur. At verò Iosa-
phat, cujus exemplum attulerunt, objurgatur
quidem quòd cum impijs Regibus in itâ socie-
tate bellum injustum, quamuis infidelibus, intu-
lisset. Vt tamen intelligamus, non belli socie-
tatem sed armorum injustitiam damnari, nemo
eidem crimini vertit quòd cum Ioram nefario
principe, Dei hoste infensissimo, contra Moabi-
tas conjurasset. Quibus itaque non placet foe-
dus cum Hæreticis ictum, tot Patriarchas &
Prophetas arguant necesse est, atque adeo Pon-
tifices maximos; quorum sanctitas est supra li-
centiam calumniæ, fides extra periculum erro-
ris; Pontifices inquam Maximos, quòd inter-
dum ita postulante Christianæ Reip. statu, cum
infidelibus pacem inierint & societatem : Quin-
& ipsum audacter Christum increparent, quòd
inter dapum latitias, & profusam vnguentorum
fragrantiam, publicanis & peccatoribus in men-
sâ socius, semina diuinæ Veritatis immitteret.
Certè dum Christianus orbis sub Imperatorum
crudelitate gerneret, plerique ejusdem victoriæ
manum in prælio commodabant, cujus imma-
nitati ceruicem in Tribunali minimè subduxif-
sent. Romani in Parthos, Christiani in Chri-
stianos

stianos sub infensis nomini Christiano ducibus militabant: quippe & verè putabant aliam esse vim Relegionis, aliam Imperij: neque credebant se displicere Christo si quæ ipse Cæsaribus reddi jussisset, redderentur. Ita Valentinianus cum Gottis, Theodosius cum Arrianis amicitiam contraxit. Certè Constantinus, cognomento Magnus, Religione major, Ethnicos in exercitu suo milites non exauthoravit, à Consilio non repulit, à Senatu non summouit, Romanis cærimonijs quas improbat, non negavit impensas, & per omnes vias æternæ vrbs lætum sequutus Senatum, vidit placido ore delubra, legit inscripta fastigijs Deum nomina, percunctatus est templorum origines: cumque ab impia Religione abhorreret, impiorum familiaritatem, societatem, arma, consilia non recusavit.

QUARE si tot Sanctissimorum virorum exemplo, cum infidelibus Societas licita sit, quam Rex cum Anglis jam tot annos corroboratam de nouo confirmavit, eò certè nomine videtur esse laudanda, quòd qui locis in illis antea vexabantur Catholici, Societatis nostræ beneficio tractari cœperint humaniùs: nam vt de Batavis fileamus, quorum fœdus à prudentissimis Regibus magno Galliæ commodo fuit in-

stitutum; quis est adeò hospes in Gallia, vel potius in Europâ, qui nesciat non alio fine cum Britanno pactas esse nuptias, quàm vt Chatholicis qui abessent, facilior in patriâ reditus esset qui alessent, securior Religionis libertas? Sed vt aliquid aduersario concedamus, supponamus id factum Politicâ ratione, quæ certè maximum in imperijs pondus habet, potius quàm Catholicæ Religionis Amore, (quem esse singularem in Rege nostro etiam hostes vel inuiti fatebuntur) non possunt tamen id jure reprehendere quo tam multorum quæ attulimus exemplorum autoritate confirmatur. Quantam ergo faciunt injuriam fidei, qui eam saluam esse non putant nisi Regum jus pereat & gentium jura subvertantur? Satis ipsa suis id est veris, auxilijs tutâ, præstigiosis mendacijs quæ solam veritatem colit, non eget. Itaque non videmus, cur si licet Christianis habere duces infideles aduersus Christianos; iisdem non liceat Hæreticos habere socios contra hostes.

SED BELLVM, aiunt, quod Rex suscepit, injustum est, quia non habet jurisdictionem in Cæsarem; ideo non potest dicere, Tu Cæsarem morere, Tu Palatine regna: ô insanæ mentis Theologum; dum Rex à Cæsare dissentit, dum foederatis auxiliares copias mittit; bellum est,

quia in

quia in Cæsarem jurisdictionem non habet; in quem jurisdictionem haberet, non tam bellum quàm castigatio, quàm judicium foret: At injustum est quòd ad restituendũ Hæreticum Principem (adde etiã Infidelem) susceptum sit. Infidelis sit dummodo legitimus: Infidelem non probamus, legitimum tuemur; Hæreticus est, sed à Deo constitutus, à quo potestas omnis data est: Hæreticum execramur, sed Principem defendimus; quem Deus instituit, restituere conamur: Extorrem alieni laris, & quod infœlicissimum est, è summâ foelicitate, non tam suâ culpâ quàm hostium acerbitate præcipitatum, in sinum nostrum confugientem auxilio leuamus. Quid aliud agimus? quàm, dum in vnus hominis calamitate misericordiam exercemus, conditionis humanæ recordamur? Quæ est ista aduersariorũ immanitas, vt quem miserrimum effecerunt, miserabilem tamen videri nolint? Si nobis creditis, in hujus exemplo causam nostram agi & in omnes Reges sententiam ferri putabamus. Nam si Catholicis Hæreticos Principes exterminare liceat, idem sibi licere contra Catholicos Reges Hæretici præsumunt: Religio quidem & Imperij dignitas mutuâ se se tuentur ope, & in pari consensu optabilem concentum pariunt; tamen vtraque suum jus obtinet, vtra-

que suos terminos distinctos habet: nec Imperio violare Religionem, nec Religionem Imperium abrogare licet. Hæc qui negauerit, Christo hæresim imputet, qui iubet reddantur Cæsar quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei, Deo. Ex his vel ipsa luce meridianâ clariùs intelligi potest, falsò Christianissimi Regis consilium insimulari, quasi Hæreticorum consilij in fidei perniciem acquiescat.

NAM Reginam matrem, quis est adeò frontis ejurata, qui vel ejus vituperare sapientiam audeat, aut pietatem in dubium reuocare possit. Quæ quondam inuictissimi Regis Conjux, ejus Eclipsin sua luce reparauit; LVDOVICI Iustitiam parens teneram ejus ætatem ab omni tutam discrimine fouit: Denique tam multiplici prole foecunda, effecit vt quibus antea contemptum propter Regum orbitatem extiteramus, nunc etiam inuidiâ digni videamur.

ILLVSTRISSIMVM CARDINALEM A RV-
PEFOCALDA, qui antiquorum Patrum mores innocentia, seueritatem austeritate, puritatem integritate vel imitetur, vel antecedit; qui nihil in vita nisi laudandum aut fecit, aut dixit, ac non sensit quidem, impietatis arguant necesse est, qui Regis consilium Hæreticis fauere committuntur.

ILLV-

ILLVSTRISSIMVM CARDINALEM DE RICHELIEV, in quem vnum præsertim spicula conuertunt, negare saltem non possunt eum esse Theologiæ studio præcipuum: in qua vel primis adolescentiæ annis ad miraculum excelluit; Pietate clarissimum, vt qui doctissimis libris in lucem editis, Hæreticorum opiniones non sine maximo fructu confutauerit; Consilio prouidum, vt cui celeberrimæ illius victoriæ naualis quam de perduellibus reportauimus, momenta causasque, quâ valet diuina solertia, contulerit; cum nullâ ex parte caninum dentem quo pruriunt, ejus innocentiæ queant infigere, hoc vnum exprobrant, callidum nimis & perspicacem, qui suos sensus abscondat, alienos detegat. Tandem gratulamur Galliæ, gratulamur tibi, Cardinalis Illustrissime, cujus incomparabili Sapientiâ factum est vt qui se solos sapere putabant, qui nos antea moribus leues, cultu barbaros, consilio stolidos existimabant, nunc, quæ tua gloria est & fructus noster, profundioris cogitationis & abstrusioris prudentiæ damnent.

AMPLISSIMVM autem Cancellarium, ab omni maledicentiæ licentiâ tutum esse decebat, vel ob hoc vnum, quòd omnia incrementa fortunæ Virtuti propriæ debet; atque adeo in tantum laudandus in quantum Virtus intelligi potest.

MARESCALVS de Schomberg Hæreticis fauebit, contra quos præcipuus belli author non extitit solùm, sed etiam periculosissimam tormentorum præfecturam administrauit, totiesque in manifestum capitis periculum descendit, vt etiam Ducem de Mayenne, quem suum Hæretici lanium nuncupabant, manu prehensum teneret, cùm funesto plumbeæ glandis verbere, maximo nostro dolore, maximâ hostium letitiâ, transfixus occubuit?

TOT Galliæ lumina, tot nobilitate conspici, tot eruditione præstantes, tot pietate clari, tot rerum vsu docti, patriæ amantissimi, Regiæ Majestatis obseruantissimi, Hæreticos rebelles, quos armis destruunt, consilijs astruent: quam in regno nostra ferro flammâque prosequuntur hæresin, in aliena ditione, suis opibus, suo damno confirmabunt hostilem impudentiam, quæ tantam audeat innocentiam culpâre? Inanes malè feriatorum hominum cogitationes, qui credant eam esse nostrum omnium cæcitatem, vt tam apertæ calumniæ confitiri; eam peruersitatem, vt adeo falsis & inperniciem totius Reip. Christianæ concinnatis argumentis commoueri possimus.

SED quid mirum si Religiosissimi Principis Consilium insectantur? Cùm Regi nostro **LVDVICO**

DOVICO

DOVICÒ semper inuictò, sine simulatione pio,
sine fastu graui, sine austeritate seüero, sine
blanditijs benigno, sine ambitione magnanimo,
sine astu prudenti, ipso etiam momento quo
tormentis Hæreticorum propugnacula quatit,
audent Hærescos propugnationem objicere?
Bellum adeò difficile contra factiones Hæreti-
corum suscepit, vt quos inuicti Reges minimè
laceffendos duxerant, quos Prudentia & in Re-
ligionem pietate præstantes viri armis subigi
posse negarant, mirabili constantia, foelicitate
incredibili obsederit, expugnarit, domuerit. Er-
go dum Rex Christianissimus Hæreticos impu-
gnat, Hæresi fauet; dum eam exterminare fini-
bus Regni contendit, alijs in Regionibus eam
propagare laborat: ô ingratum ciuem, qui Re-
gi suo debitam gloriam inuidet! ô insulsùm
Theologum, qui profligatæ Hæresi tantopere
fauet, vt expugnatorem ejus impugnet! Ergo
dum Rex neglectis Aulæ delicijs in exercitu suos
ad laborem, non tam imperio quàm exemplo
prouocat, dum vigilat in castris, dum pugnat in
acie, periclitatur in aggere, dum Hæreticas arces
expugnat, vrbes diruit, copias dissipat, Ecclesijs
Sacerdotes, Sacerdotibus Ecclesias restituit, exu-
lemque Religionem postliminio tot in oppida,
tot in Prouincias reuocat, & quasi prehensam
manu

manu reducit, sceleratâ nefariorum hominum
licentiâ & seditiosis hostium libellis fiet vt nihil
aliud ex tot laboribus & periculis, quàm apud
exteros inuidiam, apud suos contemptum, apud
omnes infamiam, & in se festinatæ senectutis in-
signia consequatur? Et tamen parum erat tam
insigni pietate tam multis laboribus partam
gloriam eripere, nisi tantæ innocentix tacitè pe-
riculum minitarentur, non ab Hereticis quos
impugnat, sed à Catholicis quorum securitati
peruigil excubat. Nam quo fine, qua mente, fa-
talem Galliæ, funestam orbi, bonis omnibus
execrandam HENRICI semper Magni, cædem,
in medium adducunt? nisi vt Regicidis stimu-
los, Regi terrorem addant? vt quod in Patrem
crudelissimè patratum est, in se quoque fieri
posse pertimescat? Cur inquam illam commu-
nem bonorum omnium calamitatem reuocant?
nisi vt foedi spectaculi memoriâ cicatricem jam
tum successoris foelicitate coalescentem exulce-
rent; & in dolore nostro lætitiâ captent, qui
antea forsitan in publica clade risum non tene-
rant? Feros Leones diceret, qui cæsâ & deuora-
tâ victimâ, hærentem adhuc rictibus cruorem
lambunt, & præteritæ crudelitatis gaudia taciti
repetunt. Neque tantùm (Deum immorta-
lem!) cædis tam horrendæ memoriâ refri-
cant,

cant, sed etiam quâ sunt impudentiâ, justo Dei
judicio illatam esse proclamant, atque ita cæ-
dem defendunt, cujus justam esse causam con-
tendunt; simulque suam in nos hostilem vo-
luntatem manifestò produnt: qui tam scelera-
tam manum Dei Iustitiæ attribuunt. Quis enim
potuisset tam atrox parricidium defendere, nisi
qui possit commisisse?

ITAQUE Rex Regum maxime, tuum est non
magis hostium contumelias contemnere, quàm
nostrum omnium, quotquot Ecclesiastici ordi-
nis sumus, pietatem tuam prædicare, laudare Re-
ligionem, securitatem procurare, cùm in illa
tuæ Majestatis inauguratione nos inimicos fu-
turos inimicis tuis promiserimus. Perge fœli-
citer, procede audacter, regna tranquillè, trium-
pha fortiter, ingruant hostes, contumeliæ sæ-
uiant, blasphemi intonent; tibi ad salutem, ad
victoriam, ad triumphum votis quàm poterim-
us ardentissimis aditum parabimus, assiduis
precibus sollicitabimus, mittat tibi Auxilium
de Sancto; impleat omnes petitiones tuas, me-
mor sit omnis sacrificij tui; omne Consilium
tuum confirmet, vt quotquot imperio tuo sub-
jacemus, lætemur in salutari tuo & in nomine
Dei nostri, Regisque prosperitate, magnifice-
mur. Quantum verò ad istos libellos attinet,
placuit

placuit nobis omnibus, tam impios, sceleratos,
 & in perniciem totius Galliaë concinnatos li-
 bros, nostra sententia & authoritate damnare.
 Eos itaque seditiosos, & plurima contra fidei
 puritatem & pacis tranquillitatem, continen-
 tes, atque ita bonis omnibus execrandos & de-
 testandos, damnauimus & damnamus. DATVM
 Lutetiaë, Cleri Generalis Comitij, decimo ter-
 tio decembr. Anno 1625.

*De mandato Illustrissimorum & Reuerendissimo-
 rum Cardinalium, Archiepiscoporum, Epif-
 coporum, totiusq; cætus Ecclesiastici, in Comi-
 tijs generalibus Cleri Galliaë constituti.*

LEONORIVS DESTEMPES,
 E. Carnotensis.

Bibliothèque de la ville de Paris, le 1626 Extrait
de la Bibliothèque de la ville de Paris, le 1626
de la Bibliothèque de la ville de Paris, le 1626
de la Bibliothèque de la ville de Paris, le 1626
 Nic. Fawcett Compt.

